

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
Komisja Wschodnioeuropejska

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
Wydział Historyczny

**FORMUŁY PATRIOTYZMU
W EUROPIE WSCHODNIEJ
I ŚRODKOWEJ
OD NOWOŻYTNOŚCI DO WSPÓŁCZESNOŚCI**

Zredagowali:
Andrzej Nowak, Andrzej A. Zięba

Kraków 2009

Krzysztof Stopka
 Uniwersytet Jagielloński
 Instytut Historii

„Nasza polska nacja”. Kształtowanie się patriotyzmu polskiego wśród Ormian w okresie staropolskim

Przybysze z Zachodu postrzegali państwo polsko-litewskie jako prawdziwą wieżę Babel, w której mieszkają ludy ze wszystkich stron świata. W połowie XVI wieku nuncjusz papieski Alojzy Lippomano notował swoje wrażenia z Wilna: „questa città e una Babilonia perche pare che vi sia di ogni natione que sub coelo est: Armeni, Moscoviti, Rotoni, Tartari, Turchi, Lithuani, Tedeschi et Italiani, ma pochi buoni christiani”¹. Wiek później Juraj Križanić potwierdza jego opinię: „Polonia est nova Babilonia – Ciganorum, Germanorum, Armenorum et Scotarum colonia, paradus Hebraeorum”². Ormianie byli jedną z takich grup, które przyciągała Rzeczpospolita przez kilka wieków. Po raz pierwszy państwo polskie zetknęło się z ludnością ormiańską w połowie XIV wieku w trakcie walk o pograniczne księstwa ruskie. Ormianie mieszkali już tam od pewnego czasu, zajmując się handlem i rzemiosłem. Pełnili ważną rolę w międzykontynentalnym handlu od Chin na wschodzie po księstwa ruskie na zachodzie, który swe powstanie i rozwój zawdzięczał imperium mongolskiemu³.

Najdawniejsi emigranci ormiańscy przybyli na Ruś z Kipczaku, tj. terenów opanowanych przez Złotą Ordę. Ich językiem nie był ormiański, lecz turecko-kipczacki, zwany potocznie tatarskim. Mieszkając w środowisku ruskim ulegali rutenizacji⁴.

¹ „Miasto to jest Babilonią, ponieważ, jak się wydaje, jest tam każda nacja, jaka istnieje pod słońcem: Ormianie, Moskale, Rusini, Tatarzy, Turcy, Litwini, Niemcy i Włosi, ale niewielu dobrych chrześcijan”, *Acta Nuntiaturae Poloniae*, t. III/1, Romae 1993, nr 50, s. 77.

² „Polska jest nową Babilonią – Cyganów, Niemców, Ormian i Szkotów kolonią, rajem Żydów”. Cyt. za: „Prohlas”, nr 8 (1), 1998, s. 7.

³ M. Zakrzewska-Dubasowa, *Ormianie w dawnej Polsce*, Lublin 1982, s. 9–12; też, *Historia Armenii*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990, s. 141–142; K. Stopka, *Polono-armenica*, „Studia Historyczne” XXVII, 4 (Kraków), 1984, s. 671–681; tenże, *Ormianie w Polsce dawnej i dzisiejszej*, Kraków 2000, s. 16–19; tenże, *Migracje a przemiany tożsamości ormiańskiej w średniowiecznej Europie Wschodniej* [w:] *Wędrowniacy i etnogeneza w starożytności i średniowieczu*, red. M. Salamon i J. Strzelczyk, Kraków 2004, s. 355–365.

⁴ E. Tryjarski, *Ze studiów nad rękopisami i dialektem kipczackim Ormian polskich*, „Rocz-